

A cikk az Európai Unió által támogatott és az Európai Szociális Alap által társfinanszírozott Államreform Operatív Program „Műszaki tartalmú jogszabályok egyszerűsítése, szabványok megismertetése” című kiemelt projektje keretében, tájékoztató és ismeretterjesztő céllal készült.

Megújult a nemzeti zászlóra és lobogóra vonatkozó nemzeti szabvány

Általános ismertetés

A 132/2000. (VII. 14.) Korm. rendelet „a középületek fellobogózásának egyes kérdéseiről” hivatkozik az MSZ 1361:1988 *Zászlószövetek színjellemzői és színtartósági követelményei* című szabványra. Ezt a szabványt az MSZT korszerűtlensége miatt 2003-ban visszavonta. Ezért az Államreform Operatív Program keretében az MSZT/MB 501 *Textilipar* nemzeti szabványosító műszaki bizottság 2008. évben programjába vette a szóbanforgó szabvány újbóli kidolgozását, így az 2008 végére elkészült és 2009 márciusában megjelent.

A meghatározás szerint a zászló adott színű, esetleg valamely ábrával, jelvénnel díszített, nyélhez (rúdhoz) erősített szabályos alakú kelmedarab. A lobogó árbocra zsinórral (kötéllel) felvonható zászlóváltozat.

Hazánkban korábban – a XX. század közepétől a végéig – csak az ünnepnapokon volt kötelező a zászló kitűzése, a rendszerváltozást követően 2000. augusztus 20-ától elrendelték a középületek, illetve azok környezetének mindennapos fellobogózását. A kormányrendelet a nemzeti színű zászlók méreteit és – kissé felületesen – a zászlókelmék anyagait szabályozta, valamint a varrások kivitelezését rögzítette. Továbbá a rudak és árbocok nagyságáról és kialakításáról intézkedett. A nemzeti zászlók és lobogók megfelelő minősége az egységes és a céljukhoz méltó megjelenés érdekében fontos. Ennek érvényt szerezve ugyancsak e rendelet foglalkozik a zászlók és lobogók esztétikus állapotát garantáló elvárásokkal is. Mindezek ellenére sajnos számos hiányosság jellemzi ma is a fellobogózás gyakorlatát. A színes sávok tekintetében főként a zöld színezetben fordulnak elő gyakran torzulások még az új zászlókon is. A fehér számos esetben elpiszkolódott és sárgult (esetenként a piros szín az elégtelen színtartóság miatt rózsaszínű), ezenkívül fakult színek, illetve megbomlott varratú és anyagú zászlók is gyakran láthatók.

A kormányrendelet szerinti szabályozás

A nemzeti zászlóra/lobogóra vonatkozó kormányrendelet többek között a következőkről intézkedett:

- a középületeken ki kell tűzni, illetve a középületek előtt fel kell vonni a nemzeti színű zászlót/lobogót;
- a zászlónak/lobogónak szövés technológiával előállított textíliából, varrott kivitelben kell készülnie (a nyersanyag-összetétel, egyéb mérhető mechanikai szövetjellemzők a rendeletben és a szabványban nincsenek meghatározva, továbbá a gyakorlatban az előnyös használati jellemzők miatt igen elterjedt lánchurkolt zászlókelmékre nem tértek ki);
- a zászlószövet színjellemzőinek és színtartósági követelményeinek megadásában az MSZ 1361:1988 előírásaira utaltak;
- a zászlókat/lobogókat – tekintélyük megőrzésére – legalább háromhavonta tisztítani, évente feltétlenül cserélni kell (külön kihangsúlyozza a rendelet,

- a zászlórúd csak fából készülhet (egyéb alkalmas anyag nem került szóba), nyers vagy fehér, illetve fehér alapon spirálisan lefutó, nemzeti színű csíkozással (a rúdhosszúságok és az egyes nagyságokhoz tartozó zászlóméretek szabályozva vannak);
- a lobogók felvonásához szintén csak kizárólag fából készült árbocot (a rúddal egyező külső képpel és színekkel) kell használni (az árbocmagasságok és az egyes nagyságokhoz tartozó lobogóméretek szintén szabályozva vannak);
- az árboc környezetének méltó kialakítására, tisztán tartására szintén kitér a rendelet;
- a rendelkezések betartásának ellenőrzése a közterület-felügyelet, illetve ennek hiányában a helyi jegyző feladata.

A kormányrendelettel kapcsolatban meg kell említeni, hogy a gyakorlatban széles körben elterjedt lánchurkolt kelmék e jogszabály szerint zászlókelmeként nem használhatók. Jogos igényé vált a fontos és mérhető kelme-minőségjellemzők (például területi sűrűség, szilárdság stb.) követelményértékeinek rögzítése, egyéb képességek (bomlás esetén önzárás stb.) meghatározása, amelyek előírása a rendelet helyett szabványba kívánkozik a zászlórudak, árbocok jellemzőinek szabályozásával, a zászlók és lobogók méretjellemzőinek meghatározásával.

A korábbi, visszavont szabvány (MSZ 1361:1988) alkalmazási problémái és tapasztalatai

A szabvány – címéhez híven – értelemszerűen kizárólag a színek kivitelezésével (színhűség, használati szintartóság) foglalkozott. A színjellemzők esetében a piros és zöld színek vonatkozásában a világossági tényezőt (L^*), a CIELAB-kromát (C_{ab}^*) és a színezeti szöveget (h_{ab}) rögzítette. Továbbá a megtűrt színeltérést (megengedett legnagyobb színinger-különbséget) határozza meg ΔE^*_{ab} -ben. E szabvány szerinti színjellemzők színezési gyakorlatban történő megvalósítása – főként egy színmérőt, illetve alkalmas szoftvert, továbbá esetleges műszeres receptkészítő háttérrel nélkülöző festődei vállalkozás számára – eléggé nehézkes volt. A vizuális kolorizálás alapján készült próbaszínezések vágatait el kellett juttatni egy színmérő műszerrel és alkalmas számítástechnikai háttérrel rendelkező laboratóriumhoz, vállalkozáshoz. Az objektív színmérés tapasztalatai alapján kellett újabb színezésirecept-összeállítási korrekciókat végrehajtani, és ismételten színmérést végeztetni a sikeres színbeállításig. Ezért javasolták a szakértők, hogy a hatjegyű Pantone-színszámok piros (például 18-1660) és zöld (például 18-6320) színszámok kolorizálási iránymutatóként kerüljenek a szabványba (ügyelve az egy évnél nem régebbi színkártyahasználatra). A precízég érdekében továbbra is célszerű kikötni az $L^*a^*b^*$ színtér szerinti paramétereknek ($L^* - C^*_{ab} - h_{ab}$; piros esetében 44,0 - 60,0 - 32,0; zöld esetében 37,5 - 26,0 - 144,0) való megfelelést a megengedett túréson belül. Ugyanakkor a színmérő műszer típusának, mérési geometriájának és egyéb fontos kritériumainak pontos megadása is lényegessé vált a színjellemzők konkretizálása során. A megengedett legnagyobb színinger-különbséget ΔE^*_{ab} -ben rögzítette a korábbi szabvány, a piros és zöld esetében egyaránt $\Delta E^*_{ab}=2,0$ értéket meghatározva. Megemlítendő, hogy a CIELAB-színtérben a színkülönbség nem más, mint a két pont (színminta és kivitelezett színes vágat) térbeli távolsága, a „ ΔE^*_{ab} ” („DE” is szokásos) a teljes színkülönbség kifejezője. Azonban a színeltérés kifejezésének további jellemzői

közé tartozik a tónuskülönbség (árnyalati), a krómakülönbözet (telítettségi, tisztasági), illetve a világossági különbség mértékével kifejezhető eltérés. Ezért tűnt előnyösebbnek a ΔE^*_{ab} helyett az amerikai CMC (Colour Measurement Committee) színkülönbségi formula szerinti ΔE bevezetése (ez jobban közelít a vizuális értékelés szintónust érintő kritériumaihoz).

A szabvány előírásai szerint a fehér szín esetében a Berger-féle fehérségi mérőszámnak (W_{BE}) legalább 100-as értékét kell elérnie. Ez a fehérségmeghatározási módszer a tónust is előnyben részesíti, tehát optikai fehéritő is alkalmazható (a 100-as érték bizonyára a csak kémiai fehéritésű kelme fehérségére utal).

A korábbi szabvány a zászlószövetek színtartósági követelményeit időjárással, mosással, vízzel, valamint száraz és nedves dörzsöléssel szemben határozta meg. Általában a 4-es fokozat előírása jellemző, kivéve a piros és zöld színek 5-ös időjárás-állóságát, illetve a nedves dörzsállóság esetében meg van engedve a 3-as érték. A fehér esetében az időjárással szembeni vizsgálat során a 4-es sárgulási mértéket kötötték ki, mint megengedett alsó határt.

Az új szabványról (MSZ 1361:2009 A nemzeti zászló és lobogó követelményei) röviden

A megújult szabványban a kül- és beltéri alkalmazásról is szó esik, majd a szövessel és lánchurkolással előállított zászlókelmék követelményei külön-külön megtalálhatók. Így a régóta igen elterjedt lánchurkolású (mindkét irányban minimális nyúlású, például zsinórfektetéses és háromugrásos féltrikófektetéses kötésmóddal kombináltan képzett kelmeszerkezetű) textilanyagok is szabályosan használhatók.

A megengedett területi sűrűség, sávszakítóerő (száraz és nedves), varratmenti fonalcsúszás (csak szövött alapanyagok), mosás hatására bekövetkező méretváltozás követelményeit egyértelműen lehetett előírni. A színjellemzők színmérésen alapuló értékei (a fehér esetében fehérségi mérőszámmal megadva) mellett a Pantone-színkártya kódszámai (piros 18-1660, zöld 18-6320) is szerepelnek. A CIELAB-színrendszer szerinti koordináták ($L^* - C^*_{ab} - h_{ab}$) mellett a színmérés körülményeit is meg kell adni (műszer, mérési geometria, fényforrás, észlelő szöge stb.). A tűrés a CMC színkülönbségi formula szerinti ΔE -vel van megadva (a megengedett CMC szerinti ΔE mindkét szín esetében 1,0). A színtartósági követelmények időjárással, mosással, vízzel, száraz és nedves dörzsöléssel szembeni igénybevételekre terjednek ki. Az időjárással (beltéri használat esetén a fényvel) szembeni színtartóság a színes sávok esetén 5-ös fokozatú legyen, a mosással szembeni fokozatok esetén a 4/4-5/4-5, a vízzel szembeni követelmény a 4/4/4-nek feleljen meg (az első számjegy a színváltozásra, a második és harmadik a szabványos kísérőszövetekre való lefogás mértékére vonatkozik). A száraz dörzsöléssel szemben a 4-es, a nedvességgel szemben a 3-as fokozat elérése a követelmény.

A szabvány foglalkozik továbbá, a zászlók és lobogók méreteivel és elkészítési körülményeivel, valamint az összes mérhető minőségjellemző vizsgálatát is tárgyalja. A varrási előírások kiterjednek a cérnajellemzőkre (nyersanyagösszetétel, finomság, szín), a varratráncosodás, öltéssűrűség, varrat-szakítóerő követelményeire. A szövetekből készített termékek esetében a lánchurkolás, a lánchurkolt kelmékből előállítottak esetén a szemoszlop-deformáció megengedett mértéke is rögzítésre került. A zászló bújtatónyílásának és a lobogó erősítőszalagjának kialakításáról, a színes sávok borulási irányáról, a sarkok erősítővarratairól szintén megfelelő műszaki előírásokkal intézkedik a szabvány.

A zászlórúd és árboc kialakítási és méretkövetelményei szintén precízen követhetők az új szabványban. A faanyagúak mellett megfelelő műanyagból és egyéb anyagból készített rudak és árbocok is használhatók. A zászlók és lobogók méreteit és az ezekhez rendelt rúd- és árbocnagyságokat táblázatban adja meg a szabvány. A zászlók és lobogók használati-kezelési útmutatóit és a külső képi követelményeket szintén tartalmazza a szabvány.

A zászlók és lobogók tekintélyének megőrzése

Jelenleg napirenden van a 132/2000. (VII. 14.) Korm. rendelet átdolgozása. Minden olyan műszaki előírás (például a felhasználható kelmék jellemzői, zászlók és lobogók méretei, zászlórúdra és árbocra vonatkozó előírások stb.) kikerül a jogszabály szövegéből, ami a MSZ 1361:2009 szabványban benne van. Ugyanakkor a rendelettervezetben továbbra is szerepel, hogy a zászlókat és lobogókat – tekintélyük megőrzése érdekében – legalább háromhavonta tisztítani kell, évente feltétlenül cserélni szükséges. Külön kihangsúlyozza a kormányrendelet, hogy a szemmel láthatóan elhasználódott (kopott, rojtosodott, varratbomlásos, fakult, fehér részén sárgult vagy szürkült, illetve elszíneződött stb.) példányok helyett haladéktalanul kifogástalan állapotúakat kell kitűzni, felvonni. A zászlók és lobogók kitűzésére, illetve felvonására irányadó jogszabályi rendelkezések ellenőrzéséről a közterület-felügyelet (ahol ilyen nem működik, ott a jegyző) gondoskodik.

Napjainkban a nemzeti zászló valamennyi nemzet legfontosabb jelképe, az identitás és a polgárok összetartozásának fő kifejezője. A zászló iránti tiszteletadás megköveteli a használati szabályok betartását. Adott nemzeti zászló alá nem szabad egy másikat felvonni, több zászló kitűzése esetén minden rúd azonos hosszúságú és valamennyi zászló azonos méretű legyen. Nemzetközi rendezvényeken a zászlókat az országok angol nevének kezdőbetűi szerinti sorrendben kell felvonni, két állam zászlója közül mindig a bal oldalon legyen a vendéglátóé.

A zászlók, lobogók tekintélyének megőrzése érdekében – a szabad szemmel észlelhető eltérések azonnali megszüntetésére – kötelezettség terheli a középület és környéke fenntartásáért felelősöket, azonban ennek érvényesítése esetenként elmarad. A nemzeti zászlók és lobogók optimális minőségének biztosítása az egységes és céljukhoz méltó megjelenés érdekében kiemelt jelentőségű. Sajnos napjainkban is rendszeresen találkozhatunk fakult, fehér részén sárgult vagy szürkült, illetve elszíneződött, kopott, rojtosodott, varratbomlásos és egyéb módon elhasználódott zászlókkal és lobogókkal számos kiemelt és kevésbé szembeutó helyen. Az árboc környezetének méltó kialakításáról és tisztán tartásáról szintén gondoskodniuk kell az illetéseknek. A tapasztalt hiányosságok felszámolására a civilek is felhívhatnák a közterület-felügyeleket, illetve helyi jegyzők figyelmét (például egy-egy fotóval) arra, hogy ellenőrzési feladatuk a középületi zászlók és lobogók jogszabályi rendelkezéseinek szélesebb körű betartatására is kiterjed. Az ellenőrzéshez esetleg szükséges textilszakmai ismeretek megszerzését készséggel segíti a Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület. Együttműködve érjük el, hogy a különböző helyeken kitűzött nemzeti zászlók és felvont lobogók tekintélyük megőrzésével és a tiszteletadás kritériumainak megfelelően fejezzék ki identitásunkat és összetartozásunkat.

Kutasi Csaba
textilipari igazságügyi szakértő